

Bu metni 2022 yılında Milano'da gerçekleşen 11. Avrupa Feminist Araştırma Konferansı için birlikte ördük.

E.H: Okuma için nacizane bir öneri: Kuru veya taze bir inciri ağzınıza atın ve bu metnin sonuna kadar orada tutun. Hikayelerin tadının ağzınızdaki tat ile birlikte nasıl değiştüğünü fark etmeye çalışın. İstanbul'da bir ekolojik gıda kooperatifine Milano'daki konferansta dinleyicilerle paylaşmak üzere götürmek için ellerinde incir olup olmadığını sordum. Yoktu. Üretim biçimlerine güvenebilecekleri üreticiler bulamıyorlarmış. Bunun bir işaret olabileceğini, belki de bu yokluğun tadıyla kalmayı öğrenmemiz gerektiğini düşündüm...

E.H: Bu konferans çağrısını gördüğümde, edebiyat alanından gelen birisi olarak, üzerine konuşabileceğim bir edebi metin düşünmeye başladım. Sunumum muhtemelen daha geleneksel bir akademik çerçeve içerisinde şekillenecekti. Sonra düşündüm ki aslında bu konferansı düzenleyen feminist akademisyenler, akademinin sınırlarının dışına çıkabileceğimiz bir alan açmaya gönüllülerdi. Akademinin mevcut atmosferinde nadiren yürüyebildiğim yolu seçip işleri ve çalışma biçimleri beni heyecanlandıran bir sanatçı ile konuşma arzusuyla doldum. Bu arzuyu hissetmemde Lara ile tanışma şeklimizin de önemli bir rolü olmalı.

Lara ile Donna Haraway üzerine bir atölyede tanıştık. Daha sonra ikimiz de, farklı disiplinlerden insanları bir araya getiren, kolektif düşünme ve üretme pratiklerini okuma ve öğrenme seansları ile güçlendirmeyi amaçlayan Garp Sessions'a davet edildik. Kendi pratiklerimizden yola çıkarak, Lara ile seslerimizin birbirine karışmasından keyif aldık. Birlikte titreştiğine inandığım seslerimiz başından beri ölüm ve doğumun acısını içinde barındırıyordu. Aramızdaki ilk yoldaşlık büyükannelerimizi içimizde taşıma biçimlerimiz üzerindendi. Bu nedenle bilhassa Lara ile bu yolculuğa çıkmak istedim.

†Bir yıl içinde aniden öleceğini bilseydin şu anki yaşama biçiminde herhangi bir şeyi değiştirir miydin? Neden?

-Evet, ailem ve sevdiğilerime daha yakın bir yere taşınır, Alman bürokrasisi ve göçmenlik süreçlerini unutturdum. Eğer dünyada kalan vaktim kısıtlıysa, en çok değer verdiğim insanlarla olmak isterdim.

L.Ö: Bir hediye bir davet şeklinde gelebilir.

Biz daha derine inme, taşıdığımız düğümleri ve bağları görmeye davet eden frekanslara çekilen kadınlarız. Ezgi'nin bir sorusu bende bir jest oluşturur, tekrar buluşmak üzere ayrılır ve ayrırken de iç içe olmaya devam ederiz.

İçinde ölümün ve doğumun acısını barındıran notalar olan bir titreşimde birlikte olmak ne demek? Benim için, ötekine, bilinmeyene, kaosa bakabilme armağanı olarak kendini gösterir. Ölümden bahsetmeden doğumu ele almak veya doğumdan bahsetmeden ölümü ele almak, çerçevesini ve sınırlarını görmeden bir resme bakmak gibi. Nesnelere ve kavramların sınırlarının yok olduğu, bilinmeyenine ortaya çıktığı alanlarla ilgileniyorum. Konuşulmayan açığa çıkarılıyor veya yaşanıyor. Burada ötekinde tanımlanmayan ve konuşulmayan büyük bir şey açığa çıkıyor. Ürettiğim ilk iş bir hayaletti, büyükannemi yeni kaybetmiştim ve onun yokluğunun yasını tutuyordum. O, daha sonra yatak kırışıklıkları ve çarşaf çıkıntıları şeklinde bana göründü, dolaptaki askıların üzerine örttüğüm lateks katmanlarındaki lekeler ve tozlara dönüştü. Büyükannemi evinde hayal edecek olsam, mobilyanın bir parçasına dönüşmüştü. Duvarkağıtlarında, kanepelerde, perdelerde ve bana huzur verirken aynı zamanda yaratıcı dışavurum arayışlarımda cesaret veren bir sandıktı. Sesi ve varlığı evdeki sabit eşyaların katmanlarında gömülüydü. Doğduğu evde bizi misafir etmekteydi.

E.H: Bir keresinde Lara yüksek lisans tezimi üzerine yazdığımdan bihaber, en sevdiğim yazarlardan olan Sema Kaygusuz'un bir romanı ile ilgili "Durdum ve her bölümünü iç çekerek okuduktan sonra duvarları izledim." cümlesini email olarak gönderdi. Romanın Tüh ve Ah isimli iki bölümü var.

Sema Kaygusuz'un Yüzünde Bir Yer isimli romanı 1938'de binlerce Alevi Kürt'ün öldürüldüğü ve sürgün edildiği Dersim Katliamı'nı anlatıyor. Kendi kendine konuşarak tüm romanı "sen" hitabıyla sürdüren birinci şahıs anlatıcı, kendisine ait olmayan bir anıyla bağ kurmaya çalışıyor. Büyükannesinin travmasını devralan ve büyükannesinin anlattığı veya anlatabileceği ama anlatmadığı hikayeleri hatırlamaya çalışan bir kadın o. Hitap edilen "sen", bu kişinin yaşamaktan korkan ve/veya hayatta kalmış olmaktan utanç duyan tarafı gibi görünüyor. (Anlatım boyunca bu muhabata "sen" diye hitap etmeye devam edeceğim.) Anlatıcı, bilmeme ve bildiğini unutmaya meylederken, hitap ettiği "sen" tarihi saplantılı bir şekilde bilmek isteyen taraf olarak karşımıza çıkıyor.

Anlatı asla tekrar edilemeyecek bir yolculuk olarakilmekilmek örülüyor.

Romanın kolayca tayin edilebilen bir çerçevesi yok. Merkezsiz veya iskeletsiz olarak tanımlanabilir. Farklı zamanlar ve coğrafyalardan muhtelif karakterleri buluşturuyor. Şaman gibi bir kadın olan ama bir imparator tarafından tecavüze uğradıktan sonra değişerek, bir melek veya peygamber gibi yüce bir varlık doğurmaya saplantılı hala gelen Eliha en önemli karakterlerden biri. Eliha bu hayalini, belirli bir tarihi zamanda yalnızca bir kahraman figürün hayata gelebileceğine inanan ve bu nedenle mucizevi bir çocuk sahibi olmak için yıldızların doğru konuma gelmesini bekleyen bir çifti kandırarak gerçekleştiriyor. Roman bittiğinde bir soru takılıyor aklıma: “Bu anlatı kimin acısıyla ilgili? Kimin acısına şahitlik ediyorum?” Torunun mu, büyükannenin mi, Orta Doğu inançlarında ihtiyaç anında geldiğine inanılan ve ölümsüz olduğu düşünülen Eliha'nın oğlu Hızır'ın mı, Eliha'nın mı, yoksa manipüle ettiği çiftin mi? Yoksa, birçok coğrafya ve kültürde birçok farklı şey olarak işaretlenen incir ağacının mı? Neden anlatıcı bütün bu karakterleri ve hikayeleri anlatma ihtiyacı duyuyor? Hikayeleri anlatmak travmayı nasıl iyileştirecek? Romanın benim için kilit sorusu, bir insanın bizzat deneyimmediği bir acıyı nasıl taşıyabileceği. Ve bir ağacın bu meselede nasıl bir rolü olabileceği...

L.Ö: Gözlerinizi kapatın ve kendinizi sonsuz bir ufka bakan bir alanda hayal edin. Sabah mı? Öğleden sonra mı? Yoksa gece mi? Bu alanda büyük bir ağaç fark ediyorsunuz. Ağacı inceleyin, gövdesini, yapraklarını, kıvrımlarını ve boyunu farkedin. Ve şimdi toprağın üstüne çıkan kökleri olup olmadığına bakın. Onları takip edin. Yalnızca yerin üstünde değil, yer altına da inerek takip edin. Yer üstünde olduğu kadar yer altında da kıvrımlı ve detaylı olduğunu göreceksiniz. Yer altında başka birçok türle iç içe geçiyor. Hikayemiz ve bağımız burada başlıyor. Burada sindirileceğiz. İş birliklerini, davetleri ve iç içelikleri fark edeceğiz. Bazen olmamış kılma anlamına da gelebilecek olan bir oluş sürecine şahitlik edeceğiz.

Ölüm ağacı aynı zamanda yaşam ağacıdır.

E.H: Romanın büyük bir kısmında anlatıcı, incir ağacına olan takıntısını anlamaya çalışıyor. “Sen”in bahçesinde incir ağacı olan bir eve taşınmak istemesini irdeliyor mesela. Doğduğunda büyükannesi bir incir ağacı diktiği için incir, büyükannesinin hatırasını ölümsüzleştirecek bir arzu nesnesine dönüşmüş onun için zamanla. Uzun bir arama sürecinden sonra yeni evine taşındığında ilk işi incire isim vermek oluyor: Zevraki. Zevraki, bir Alevi ozanının mahlası olmanın yanı sıra, hem tekne hem tahta anlamına geliyor. Anlatıcı bunu doğal bulmuyor oysa. Bir şeye başka bir şeyin ismini vermenin sorunlu olduğunu düşünüyor. Anlatıcı için, incire Zevraki ismini vermek, “sen”in büyükannesi için hissettiği acıyı yenmenin bir yolu. İncire bir isim vererek “sen” onu kendine, büyükannesine ve Dersim insanlarına mal ediyor: ve ait olmadığı bir yere yerleşmesini sağlıyor. Böylece, bir şekilde, “sen” gerçek bir bahçe dahi olmayan bahçesindeki o belirli inciri düşünmeyi bırakıyor. Anlatıcı, buranın binalar arasında yalnızca yer ve binanın temeli arasındaki yükseklik farkından ötürü buraya başka bir şey inşa edemedikleri için var olan küçük bir alan olduğunu belirtiyor. Anlatıcıya göre, “sen” yalnızca incir hakkındaki efsanelerin tesiri altında.

L.Ö: Bugün yapmakta olduğumuz işbirliğinden henüz haberdar değilken, okuyucunun iç dünyasına olan yolculuğunu görünür kıldığı söylenen bir kurgusal kitabın kapağını tasarladım. Şimdi, hayal ettiğimiz dalları ve kökler yükselmiş, üzerimizde süzülüyor ve bizi çağırıyor, yoksa biz onların içinden çıkıp dünyaya mı varmışız? Köklerinin toprağın altında, sabit ve sağlam olduğunu düşündüğümüz ağaç yerin altından aynı zamanda gökyüzüne de ulaşıyor. Ve eğer mümkünse, kökleri suda olan, kıvrımlarıyla akıntılarda hikayesini taşıyan, belki meyvelerini orada burada bırakan veya asılı kalmış bir kucak gibi gökyüzünde bir ağaç nasıl hayal edilirdi? Beni, annemi, babamı ve erkek kardeşimi temsil edecek dört tane yerinden sökülmüş, kökleri havada sallanan ağaç hayal etmiştim. Birbirimizden ayrılmadığımızı ve birbirimizi içimizde taşıdığımızı farkedince bu imgelemden hızlıca vazgeçtim. Bir ağaç dört kişiden fazlasından oluşur.

Sema Kaygusuz’un bir yaprak, çim, taş, su, metal olduğunu hatırladığı bir konuşma dinledim... bütün bu öteki olma anılarını özlem olarak içimizde taşıdığımızı söyleyen. Kendi metodolojimi, iletişim kurma ve beni seçen materyallerle çalışma biçimimi örmeye başladığım aydınlatıcı bir andı. Gerçek bir özlem ve hatırlama fikriyle kalarak hareket etmek gerekiyordu. Kırmızı bedensel yün, düşünen ve takılan mobilyalar veya hayal kuran kil.

E.H: Anlatıcı sorar: “İncir ağaçları nasıl doğdular acaba? Gün ışığının eğimine göre mi yarattılar kendilerini, yoksa çevresindeki kuşların, böceklerin iştahına göre mi biçimlendiler? Hangi zaman dilinde, nasıl ortaya çıktılar? Sözelimi seni Zevraki...Zevraki'ye varana değin tekrarlanagelen döngüyü düşündükçe, Suriye'nin Akdeniz'e bakan bir yamacında güneşte çatlayan lapis bir kayanın dibinden fıskırmış, özünden süt rengi zehir salan bir filiz geliyor aklıma. Havva ile Adem mahrem yerlerini onun yapraklarıyla örtmeden çok önce, kendiliğinden büyüyen bir piç. Sanki incir var diye varız biz, bir de böyle düşün. Bir sürgün ki, henüz çevresinde tek bir insan yokken insanı düşleyerek uzuyor. Meyvesini yiyecek olan bir kadının, meyveyi iki eliyle yadığı anda karnına düşecek ateşi, o ateşin kadının şahdamarında yaratacağı zonklamayı, kasığındaki tatlı sancıyı ve ilk ısırtıkta dudaklara akacak balı, balın yaratacağı şehvi kudreti kurguluyor. Bir araya toplanmış erkeklerin, incirden damıttıkları rakıyı yudumlarken erbane çalıp gazel okuyacaklarını, havaya üfledikleri her ses ile gayb aleminde kendilerini bekleyen sevgiliye sözcüklerle uzanacaklarını temenni ediyor büyürken. Burgaçlanarak yüzeyde ilerleyecek olan köklerini, köklerin arasında yuvalanan yılanların sessiz sürünüşünü tasarlıyor. Yılan ile incir arasında kurulacak bağın çifte anlamları böylece oluşmaya başlıyor. Cezalandıran ve ödüllendiren, zehirleyen ve iyileştiren, baştan çıkaran ve sakinleştiren güçler incirin gölgesine toplanıyor yavaş yavaş. Derken, kökleriyle yeraltında gezinmeye başlıyor. Mezopotomya'nın dört bir yanındaki duvarları yarararak, metruk evlerin temellerini çatlatarak olmadık yerlerde insanların arasında beliriyor. Zamanla kahramanlaşıyor tabii. Tam da bir dolu tanrı, tanrıça, yarı insan yarı hayvan varlık, tek bir yaradanın bünyesinde erimeye yüz tuttuğu bir çağda, teklikte çokluğun çoklukta teklığın simgesi olarak toprağı yıldırın bir azgınlıkla yerleşiyor dünyaya. İnsan gözünden bakınca meyve ağacından öte, gören, anlayan, hatta geceleri fısıldayarak konuşan, kutsallığa eğilimli, birçok kollu, yılanlarla ahbap, gizemli bir yaratığa dönüştükçe incir, başka bir alemde çıkagelmiş mucizevi bir varlık olarak karşılanıyor.”

Anlatıcıya göre, metafiziksel bir bakış yerine, “sen” her uygarlığın geçici olduğunu içten içe bilen bir barbar gibi, incirin döngüsel yaşamından esinle, bedenindeki tine erişmiş yırtıcı bir kadın iştahıyla bakmalı incire. Anlatıcı öyle yapmaya çalışıyor. İncirin bütün hallerini bilmekle değil; yalnızca karşılaşılabileceği ve bağ kurabilecekleriyle igileniyor. Ölümsüzlük saplantısının ölüme eş değer olduğunu düşünüyor.

L.Ö: Mardin'de incir ağaçlarına dar ağacı derler. Yani birden çok ailenin paylaştığı dar avlularda büyüyen bir ağaç. Dar ve gizli alanlarda büyüyen bu ağacın hüznü filizlendiği söylenir. Şehirde yürürken avlunun içini göremeyen kişi büyümekte olan incir ağacını gördüğünde hüznün toplumun üzerinde olduğunu bilir. Ve bu ağaç kökleri kesilse veya kireç ile örtülse dahi asla kurumaz, her şeye rağmen büyümenin bir yolunu bulur, boşluklar ve girintiler arasından geçerek yakıcı güneşe doğru hareket eder ve belki de bir işaret, travmanın ispatı veya bir yardım çağırısı olarak durur.

E.H: “Sen” nereden geldiğini bilmediği gözyaşları dökmeyi reddederken, anlatıcı, “yaşamak hissetmektir. Parlak bir düşünce tabii. Kalabalıklara nüfus etmek için yeterince özlü, yeterince hafif. Hisler düşünceyi tetiklemediğinde hissedilmiş olanı hissetmekten başka elden bir şey gelmiyor. Yarın ölü uyanmayacak olsan da, ertesi gün, daha ertesi gün, şu anki hissinin yarattığı yakıcı yavanlığa alışarak yeniden ölgünleşeceksin” diyor ve şöyle devam ediyor: “Tam da böyle bir ihtimal varken güzel gözlüm, şu anki varlığının cesedi olmaya birkaç gün kala yalvarıyorum ağla. Acıyı hissederken bilincini uyandıran o düşünce anını bari şimdi bırakma. Biz seninle ikimiz, içimize içimize ittiğimiz insanlarımızla, buğdayın kaşifi kadın atalarımız, esir düşen dedelerimiz, büyücülerin ferîştahı kocakarılarımız, katledilmiş akrabalarımızla bahçeye çıkalım”

+Ailenin fertleri birbirine ne kadar yakın ve içten? Çocukluğunun diğer insanlara göre daha mutlu geçtiğini düşünüyor musun?

-Kendimi başkalarıyla kıyaslamaya başlamıyorum ama göçümlüğümde ebeveynlerimin ebeveynleriyle bolca vakit geçirdiğim için şanslı olduğumu düşünüyorum.

Dedemin kucagında anlattığı hikayeleri dinleyerek saatler geçirdim. Bence bunun bugün olduğum insanda -ve sahip olduğum boomer alışkanlıklarında- rolü çok büyük!

L.Ö: Bahçe bir labirent. Beni adım adım merkeze taşıyan bir yolculuk. Merkezde bir ginkgo ağacı var. Ginkgo yaprakları vitamin takviyesi olarak alınabiliyor; hafızayı kuvvetlendiriyor, Alzheimer'dan koruyor. Ginkgo ağaçları dünyadaki en eski ağaç oldukları, yüzyıllarca farklı iklimler, hikayeler, zorluklar ve yakınlıklarla ayakta kaldıkları için hafıza ile ilişkilendiriliyorlar. Bahçemin merkezinde bana canlı olmanın, denize koşmanın, ayak parmaklarını kuma gömmenin, sevdiğin tarafından nazikçe dokunulmanın anlamını barındıran sevecen anları gösteriyor. Bu bahçede aynı zamanda büyükanne ait olan mobilyaların kalıntılarını hatırladığım kadarıyla elde seramikle yaptığım replikaları da var. Birlikte rüya gördüğümüz oda bu. Bedenlerimizin yokluğunda, mobilyalara gördükleri rüyaları ve hatırladıklarını sordum. Bu yavaş bahçede şarkılara, harekete ve anlara şahitlik ediyorum ve bu bahçede yaralarımız üzerini çimler kaplıyor.

E.H: "Bakılmadıkça görülemeyen bir şey olmaya asla katlanamayacağımızı bir kereliğine anımsayıp haykırarak ağlayalım seninle. Bu yıkılası, yerle bir olası evlerimiz ve o evlere benzettiğimiz ehlileşmiş, herkesleşmiş gövdemiz sayesinde görünebildiğimizi ağaca ifade edelim. İnsanın olmadığı haliyle kusursuzluğa özendiği bu viran çağdan, olduğu haliyle kusursuzluğa eriştiği olası bir çağa sıçrayalım seninle. Herkesin anladığı dilden konuşan perygamberlerin henüz türemediği, hiçbir tanrı buyruğunun yazılmadığı, Gilgamiş'tan başka kimsenin ölümsüzlüğe yeltenmediği, insanın yediği kadar avlandığı çağdışı bir çağ olsun sözgelimi! Madem yerimizde duramıyoruz, bir sesli bir sessiz iki harf gibi yan yana, dokunaklı bir çığlığın hecesi olalım ikimiz"...ahh

+Yetiştirilme şekline ilgili bir şeyi değiştirebilecek olsan bu ne olurdu?

-İki ebeveynim de kendilerinden (ve bizden) önce başkalarını düşünüyor ve bizi de böyle yetiştirdiler. Bu nedenle kendim dışında herkesi mutlu etmek sanki görevimmiş gibi hissediyorum ve bu, bazen çok yorucu olabiliyor. Kendi ihtiyaçlarımı ve ilgilerimi merkeze

koyunca çok suçlu hissediyorum. Bu, beni hem kendime hem başkalarına karşı öfkeliyor. Bu duruma dair çok net bir anım var: 5 veya 6 yaşındaydım ve benimle aynı yaşlarda çocuğu olan bir aile ile birlikte piknikteydik. Bir topum

vardı ve diğer kız topla oynamak istiyordu. Annem bizi

birlikte oynamaya teşvik edeceğine topu elimden alıp ona verd. Hala birinin benden bir şey alması ve bu konuda bir şey yapamama fikri beni çok korkutuyor. Bu yüzden ailemin bana kendi ihtiyaçlarıma odaklanmanın kabul edilebilir olduğunu veya bunun bencillik olmadığını öğretmesini isterdim.

+Şahip olduğun her şeyle birlikte evinde yangın çıkıyor. Sevdiklerini ve hayvanlarını kurtardıktan sonra güvenli bir biçimde bir parça daha kurtarabilecek zamanın var. Neyi kurtarırdın? Neden?

-Cevap basit, bilgisayarım ve bu kurtarma operasyonuma bir ekleme yapabileceksem harici belleklerim. Onu bariz kılan koşullarla katlanan basitlikte bir cevap olduğunun farkındayım ama hepsini yanmaya bırakmayı düşünmemek de mümkün değil - hal! Anarşist bir primat veya göğebe bir patates toplayıcısı gibi duyulmak istemem - ürettiğim, topladığım, baktığım ve sakladığım her şeyi kaybetmek büyük ihtimalle beni mahvederdi. Bu makinelerin içinde yıllar sonra ortaya çıkmak üzere saklanan... delege edilmiş hafıza... alüminyum ve silikondan yapılmış bir bensin... Bu saklama cihazlarının yok olması hafif bir kalp krizine eşdeğer olabilir... aynı zamanda bir parçanın silinmesi, iki közeli bir silme, unuttuğorsun ama zamanla neyi unuttuğunu da unuttuğorsun... ah!

L.Ö: Önemli bir not: Bugün Türkiye'de, aktivistler incir ağaçlarının yok edilmesine karşı bir incir koruma yasası talep ediyor. Jeotermal elektrik santralleri kurmak veya farklı kar odaklı inşaat alanları işletmek için incir ağaçlarını kesiyorlar. Bu nedenle incirin yakın gelecekte neslinin tükenmesi tehlikesi var.

This is a text we weave together for The 11th European Feminist Research Conference which took place in Milan in 2022.

E.H: A humble suggestion for reading: Put a dried or fresh fig into your mouth and try to keep it there by the end of your reading this text, and try to see how the taste of stories might change with the taste in your mouth, and vice versa. I had asked an ecological food cooperative in Istanbul if they had figs to take with me to the conference in Milan and treat the audience. They didn't. They couldn't find producers whom they could trust with their way of production. I thought this might be a sign. Maybe, we should learn to stay with this taste of absence...

E.H: When I saw the call for the 11th European Feminist Research Conference, as a person coming from the discipline of literature, I started thinking about a literary text to talk about. It was probably going to be in a more traditional academic frame. But then I thought that this was a space where I could move outside the boundaries of academia. I decided to take the road that I could rarely visit and I was filled with the desire to talk with an artist whose works and ways of doing things excited me recently. In this desire, probably the story of our encounter had a big role, too.

A workshop on Donna Haraway was where we first met. After that, we both were invited to Garp Sessions which brings people from different disciplines and prioritizes collective thinking and exchange among participants through reading and teaching sessions. Starting from our practice there, Lara and I enjoyed intermingling our voices in what we do. Our voices, which I believe vibrate together, had notes of the pain of death and birth from the beginning. The first companionship between us was the way we carried our grandmothers within us. This is why I wanted to go on this journey with Lara.

+If you knew that in one year you would die suddenly, would you change anything about the way you are now living?
Why?

-Yes, I would move close to my family and loved ones and forget about immigration processes and German bureaucracy. If my remaining time on earth is going to be limited, I would want to make the most of it with the people I value the most.

L.Ö: A gift may come in the form of an invitation.

We are women who are drawn to that frequency that invites us to go deeper, to see the knots and the connections that we carry. A question of Ezgi's leads me to make a gesture, and we separate at times only to meet again, meanwhile, while apart we are still entangled.

What does it mean to have a vibration together that has notes of the pain of death and birth? This reveals to me the gift to look at the other, the unknown, the chaos. To talk about birth without death or death without birth is to look at the picture without seeing its frames, its boundaries. I am interested in the place where boundaries of objects or concepts dissolve, and the unknown emerges. The unspeakable is uttered or lived. I think there is a great reveal there, in the other, that is undefined, unspeakable. The first artwork I ever made was a ghost, I had just lost my grandmother and was mourning her absence. She appeared to me later in the forms of bed creases and protruding sheets, she was the stains and the dust on layers of latex that I draped over closet hangers. If I was to picture my grandmother in her home, she had become part of the furniture. She was the wallpapers, the sofa, she was a drapery as well as a container of sorts, who gave me immense comfort, and encouragement in the pursuit of my creative expression. Her voice and presence were buried in the layers of household items which were fixed to their place. She was born in the same house and hosted our lives there.

E.H: Once, Lara sent me an email in which she wrote about a novel by my favorite writer in Turkish, Sema Kaygusuz, without having any clue that I wrote my master's thesis on her work, she wrote, "I just stopped and watched the walls after reading every chapter by heaving a sigh". The novel has two parts, titled Tüh and Ah.

Every Fire You Tend (Yüzünde Bir Yer), Sema Kaygusuz's novel, is about the Dersim Massacre in which thousands of Alevi Kurdish people were killed and exiled in 1938. A first-person narrator who seems to be talking to herself and addressing as "you", who is trying to connect with a memory that doesn't belong to her. She is a woman who takes over the trauma of her grandmother and tries to remember the stories which her grandmother told and could have told, but couldn't.

The addressee, “you”, looks like the suffering side of this individual who is afraid of living and/or ashamed of being a survivor. (I’ll keep referring to this addressee as “you” till the end of my narration.) “You” is the one that wants obsessively to know the history, whereas the narrator tends toward unknowing and unlearning things. She weaves the narration as a journey that can never be repeated.

The novel has no identifiable frame. It can be described as centerless or spineless. It has various characters and stories from different times and places such as Eliha who used to be a shaman-like woman but changes after she is raped by an emperor and becomes obsessed with giving birth to either an angel or a prophet. So she achieves her dream by manipulating another couple waiting for stars to come to the right position to have such a miraculous child because they think that only one heroic figure can come into life within a historical period. When the novel ends, one question stays with me: “Whose pain is this narrative about? Whose pain am I invited to witness?” Is it the granddaughter’s, or her grandmother’s, is it Hızır’s, Eliha’s son who is an immortal person believed to come in time of need in Middle eastern beliefs, is it of Eliha, or the couple manipulated by her? Or, is it the pain of the fig tree which is marked as lots of things in different geographies and cultures? Why does the narrator need to call all these characters and their stories? How will telling stories heal a trauma? The main question in the novel is how a person can carry a pain that she doesn’t experience directly. Moreover, what does a tree have to do with it?

L.Ö: I would like you all to close your eyes and imagine that you are in a field with an endless horizon. Is it morning? Or afternoon? Or is it the night? And in this field, you notice a large tree. Inspect the tree, and notice its trunk, its leaves, its curves, and its height. And now look if it has any protruding roots above the ground. Follow them. Follow them not only on the surface of the ground, but go underneath.

You will find that it is as curvy, as intricate, as long as it is above the surface as it is below. It is intermingling with a whole lot of other species below the ground. This is where our story is set, our connection begins. This is where we will digest. We will notice the collaborations, the invitations, and the entanglements. We will witness a process of becoming, which can sometimes also be undoing.

The tree of death is also the tree of life.

E.H: In a major part of the novel, the narrator is occupied with understanding her obsession with fig trees.

“You” wants to move into a house with a garden where there is a fig tree. Fig, becomes an object of desire through which her grandmother’s memory could be immortalized because her grandmother planted a fig when she was born. After a long search, when she moves in, the first thing she does is to name the fig: Zevraki. Zevraki means both boat and wood, besides being an Alevi bard’s pseudonym. The narrator doesn’t find it natural, though. She thinks that it’s problematic to call a thing by a name that belongs to another. For the narrator, calling the fig Zevraki is a way to overcome the pain which “you” holds for her grandmother. By giving the fig a name, “you” appropriates it to herself, to her grandmother, and Dersim people; and makes it settle in a place where it doesn’t actually belong. So, in some way, “you” stops thinking about this specific fig in her garden, which is not really a garden. It’s only a small space between apartment buildings, which can exist because they were never able to construct something there, owing to the difference in elevation between the foundation of her apartment building and the ground, the narrator explains. According to the narrator, “You” is just charmed by the myths about figs.

L.Ö: Unknowingly of our future collaboration for this day, I had made a fictional book cover, which is said to reveal to its reader about the journey within, the interior. Now, the branches and roots that we have imagined are lifted, elevated, floating above us and are beckoning us, or are we coming out from them, into the world? A tree one would think has its roots in the ground, sturdy, steady, reaching equally beneath the ground as well as toward the sky. And what, if possible, would it be to imagine a tree rooting in water, carrying its story in the stream, through the curves, maybe leaving its fruits here and there, or what, if possible, a tree in the sky, a suspended embrace? I had imagined four uprooted trees, roots dangling, to represent myself, my mother, father, and brother. I let go of this imagery rather quickly with the realization that we are not separate but carry each other within. It is more than four people that make a tree.

I had listened to a talk by Sema Kaygusuz’ in which she also remembers being a leaf, grass, stone, water, metal... that we all carry these memories of being the other, in the form of longing. It’s been a revealing moment, in

which I begin to weave my own methodology, the way I communicate, and work with the materials that choose me. Holding and operating with the idea of a true longing, remembering. The red fleshy yarn, the dwelling furniture, or the dreaming clay.

E.H: The narrator asks: “How do you think fig trees were born? Did they fashion themselves according to the angle of the sunlight, or the appetites of the birds and bugs in their surroundings? How did they come into being, and in which time zone? Your Zevraki for example...When I think about the endless cycle that culminated with Zevraki, I imagine a tendril secreting a milky poison, sprouting from beneath a lapis stone on a silvery Syrian cliffside overlooking the Mediterranean. Long before Adam and Eve covered their private parts with its leaves, it was a bastard that grew of its own accord. It’s almost as if we exist because figs do. The fig is a scion that spread by imagining humans before it had ever encountered them. It conceived of the fire that would fall into the womb of the first woman to eat its fruit, of the moment splits it with her two hands; it conceived of the thumping that fire would start in her chest, of the sweet ache in her groin, and it conceived of the honey that would flow from her lips upon her first bite, of the carnal prowess of that honey. It designed roots to spread like vortexes along the surfaces of the earth, building nests for snakes slithering silently among them. This was how the dual bond between figs and snakes began. Over time, the shadow of the fig tree became the gathering place for punishment and praise, for poison and antidote, for arousal and calm. Eventually, its roots meandered underground. It emerged among humans in strange places, splitting the walls and cracking the foundations of derelict homes across the four corners of Mesopotamia. In time, of course, the fig became something of a demigod. In an age when innumerable gods and goddesses and human-animal hybrids began to converge in the fabric of a singular creator, the fig holds its place in the world with terrifying depravity, a symbol of singularity in the plural, and the plurality in the singular.

According to the narrator, instead of the transcendental perspective, “you” should be adopting another way of looking at the fig inspired by its circular life cycle. The narrator tries to do so. She is not interested in knowing all the states of fig, only the ones she could encounter and relate. She thinks that the obsession with immortality is the same as death.

L.Ö: In Mardin fig trees are called dar ağacı. Dar is narrow and tight, so a tree that grows in the tight courtyards which often is shared by more than one family. But dar ağacı as a term is also used as a gallows tree. The tree that grows amongst narrow, snug, tight quads is said to sprout from sorrow. Anyone walking in the city who is unable to see into the courtyards would know sorrow is upon the community once they notice the growing fig tree. And these tree roots would never dry, even if they were cut or lime coat it, they would still find a way to grow out, travel through the indents and gaps, towards the scorching sun, and perhaps stand up as a mark, a testimony of trauma, a cry for help.

E.H: “You” refuses to shed tears whose source she doesn’t recognize. The narrator says: “living is feeling. It’s a beguiling notion of course, it’s concise, light, lets you fit in with others. But when feelings don’t trigger thinking, you can’t do anything except feel them. You may become exhausted by getting used to the destructive banality of the way you feel now.” she proposes: “Let’s go into the garden then, you and me, along with all the people we’ve pushed deep down inside ourselves, with our matriarchs who discovered wheat, our grandfathers who fell into traps, our midwives who were the finest of the sorcerers, and with our murdered relatives...

L.Ö: Garden is a labyrinth. It is a journey that takes me step by step into the center. In the center is the ginkgo tree. Ginkgo leaves you may take as a supplement and it will help you remember things, and will keep you healthy from Alzheimers. The ginkgo trees are associated with memory for they are said to be the oldest trees in the world, therefore keeping with them centuries of weather, tales, hardships as well as kinships. In my garden’s center is this ginkgo tree that shows me the tender moments of what it means to be alive, to run into the sea, to sink your toes in the sand, to receive a gentle touch from a loved one.

And in this garden, there are also remains of the furniture, which belonged to my grandmother, which I recreated from memory with my hands in ceramics. It is the bedroom in which we often dreamt together.

How close and warm is your family? Do you feel your childhood was happier than most other people’s?

-I won’t compare myself to others, but I’m lucky to have spent a lot of time with my grandparents during my childhood. I spent hours on my grandpa’s lap listening to his stories. I think this has a big role in who I am today – and perhaps some boomer habits I have!

And in our bodies' absence, I asked the furniture, what they dreamed, what they remembered. In this slow garden, I am witnessing the songs, movements, and moments, and in this garden, grass grows over our wounds.

E.H: "Let's weep together, let's cry out, remembering that we can't endure the invisible unless we look straight at it. Let's confess to the tree that these homes of ours, homes that ought to be torn down and demolished, and these bodies of ours, anchored to our homes, these domesticated banal bodies of ours, are the only means we have to make ourselves visible...It doesn't seem we can sit still, so let's move together, as two letters side by side, a vowel, and a consonant; let's become the syllable of an anguished cry...ahh"

†If you could change anything about the way you were raised, what would it be?

-Both of my parents think of others before themselves (and us) and that's how they raise us, as well. I feel like it's my duty to please everyone else except me. And it's very exhausting sometimes. I feel very guilty when I put my needs and interests at the center. It creates frustration and anger toward both myself and others. I have a specific memory of this situation. I was 5-6 and we were on a picnic with another family that had a same-age child. I had a ball and that kid wanted to have it for herself. Instead of making us play together, my mom took the ball from me and gave it to that kid. Still, I'm terrified of the possibility that someone will take something from me and I can't do anything about it. So, I would really want my parents to teach me that it's ok to meet my needs first and it's not selfishness or something.

†Your house, containing everything you own, catches fire. After saving your loved ones and pets, you have time to safely make a final dash to save any one item. What would it be? Why?

-Easy, my laptop and if I could add an 'and' to my rescue operation my harddisks. It's annoying to blurt out this answer because of its obviousness, coupled with the conditions that make it the most obvious blurt, it's hard not to think about the possibility of letting them all burn-hal. Not trying to sound like a spit and twigs anarcho primate, nor like a vagabondian potato picker or an acne fledged supertramp — I'd probably be devastated having lost everything I made, collected, cared and stored for later resurface over the years which reside in these machines.. delegated memory.. you're me but in aluminum and silico.. obliteration of these containers might be equal to a soft stroke.. also an erasure of a part of a self, a double-edged erasure, you forget, but also forget what you have forgotten in time.. ouch!

L.Ö: An important notice: Today, in Turkey, activists demand a fig conservation law against the slaughter of fig trees. They have been cut for a while either for building geothermal power plants or opening different kinds of profit-oriented construction sites. figs are said to be in danger of extinction in the near future.